

особам. В секулярному світі Бог витісняється, а на зміну йому люди починають поклонятись таким якостям, як молодість, успішність, багатство, влада, кар'єра, знаменитість. Слід зауважити, що відомі артисти та музичні виконавці виступають своєрідним еталоном для наслідування, а в певній мірі відіграють роль Бога.

Отже, процес секуляризації, що відбувається під впливом нових реалій суспільного буття дозволяє вільно здійснювати свій релігійний вибір та формувати індивідуальну релігійну ідентичність. Секуляризація зумовлює не відмирання релігії та її ідентичності, а трансформації її форми та заміщення новими альтернативними видами ідентичності. Проте, часто такі альтернативні форми релігійної ідентичності є непов'язаними з релігією.

Література:

1. Колодний А. М. Постмодерн в контексте истории христианства [Электронный ресурс] / А.М. Колодний // Основной доклад на конференции «Религия в постмодерном обществе» (20 – 21 мая 2008 г., г. Киев). – Режим доступа : <http://www.risu.org.ua/ukr/study/religidigest/article;22793/>.
2. Крылов А.Н. Религиозная идентичность. Индивидуальное и коллективное самосознание в постиндустриальном пространстве / А.Н. Крылов. – М. : Издательство НИБ, 2012. – 306 с.
3. Орлова Л. Верующие отрываются от коллектива // НГ-Религии. 06.06.2012 г. Электронный ресурс. Режим доступа: http://www.ng.ru/ng_religii/2012-06-06/4_collective.html

Мороз В.Р. магістр історії, пошукувач

ЛЕГІТИМНІСТЬ ВЛАДИ: ДО ПИТАННЯ ПРО КОНСЕНСУС МІЖ ВЧЕННЯМ ЦЕРКВИ І ТЕОРІЄЮ ДЕМОКРАТІЇ (НА ПРИКЛАДІ УГКЦ)

*Тернопільський національний педагогічний університет
ім. В. Гнатюка*

Процеси постсекулярної доби в Україні, мають неоднозначні наслідки для державно-церковних відносин. Так, після жорсткого відділення церкви від держави соціум переходить до моделі їх партнерської взаємодії. Водночас постсекулярність сприяє проникненню релігійних мотивів у світське життя, що зумовлює актуальність вивчення теми.

Часто релігію з її тенденціями до аксіологічного ексклюзивізму і світоглядного фундаменталізму розглядають як дестабілізуючий фактор в умовах поліконфесійності. Та надто мало уваги, як вважаємо, присвячено іншому аспекту: відкритість світської сфери до діалогу з релігійними системами сприяє тому, що віруючі і церкви усе більше імплементують позарелігійні бачення у власне світоглядне поле. Відтак світські теорії і

вчення церков отримують додаткові можливості для діалогу. Показовим прикладом є вчення УГКЦ про принципи легітимності влади, вивчення якого і стало предметом аналізу у статті.

Суспільна позиція УГКЦ — однієї з найактивніших конфесій України — привернула увагу багатьох дослідників. Особливо варто відзначити напрацювання В. Єленського, С. Кияка, А. Колодного, О. Недавної, Л. Филипович, П. Яроцького.

Ставлення УГКЦ до громадсько-політичного життя формує теза, що віра в Бога та любов до нього виявляються автентично тільки у ставленні до ближнього [7]. Для розуміння позиції УГКЦ щодо держави важливим є врахування положень обов'язкової для католиків Соціальної доктрини Католицької церкви (далі СДЦ). Згідно з СДЦ, права людини завжди передують правам держави. Держава постає як “асоціація осіб”, а не колективна особа, відокремлена від решти суспільства [1, с. 231; 6, с. 238-239]. Держава для УГКЦ — не цінність, що існує заради себе. Вона, як і інші суспільні інститути, повинна визнавати межі повноважень. Для покладання таких меж у вченні УГКЦ розроблене розуміння влади як служіння [9, с. 573]. Пропонуючи державі служіння суспільству в ролі універсальної форми її існування, УГКЦ перестерігає від небезпеки тотального панування держави над людиною. Якщо влада перестає служити: не захищає права, тоне у корупції, зловживанні, то втрачає легітимність, моральний авторитет, підриває державність [4, с. 90-91; 9, с. 166, 186].

У реаліях України можливість для реалізації положення про служіння влади знаходить підкріплення у Конституції України. Зокрема у ст. 3 Основного закону йдеться, що “людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю... Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави” [11, ст. 3]. Наведене положення можна пояснити більш загальним: забезпечення гідного рівня життя людини — мета держави. Зрештою, УГКЦ не вимагає від держави чогось більшого, визнаючи, що межі влади окреслені в Конституції [3, с. 286].

Відповідальність держави з точки зору християнського вчення є зворотною стороною твердження про те, що “...нема бо влади, що не була б від Бога...” (Рим. 13:1). Аналогічно, як заради суспільної стабільності УГКЦ закликає віруючих коритися владі, незалежно від віровизнання її носіїв, так владу закликають дотримуватися “Божого” або ж “природного” закону. Норми останнього церква вбачає у біблійних заповідях і моралі [3, с. 286-287; 6].

Дотримання “природного” закону передбачає дотримання цивільних законів, які йому не перечать. Церква вказує, що сумління зобов'язує громадянина не виконувати приписів влади, якщо ті йдуть проти вимог моралі, основних прав людини або вчення Євангелія. [2, с. 230, 455, 461; 3, с. 286-287; 6, с. 247-248; 5, с. 454; 9, с. 151, 220; 10, с. 46].

УГКЦ погоджується з легітимністю опору владі, але застерігає, що це можливо тільки якщо влада суттєво і систематично порушує фундаментальні принципи “природного” права, наказує чи встановлює те, що порушує гідність особи [2, с. 114, 229-230, 473, 514, 515; 3, с. 287; 6, с. 236, 246, 247; 9, с. 158, 159, 268;]. Щодо критеріїв суттєвості та систематичності, то вони не розроблені, хоча про намір дотримуватися окресленої позиції ієрархи заявляли неодноразово [9, с. 12, 42, 51, 151].

Привертає увагу те, що, з огляду на проблематику відповідальності держави, і для соціального вчення УГКЦ, і для теорії політики залишаються актуальними слова правника XIX-XX ст. Л. Дюгі, що поняття публічної влади має бути замінене поняттям публічної служби. Публічна влада, як вважав учений, не може легітимізувати себе походженням, а лише послугами, які вона надає відповідно до норми права [8, с. 55-56]. Аналізуючи цю концепцію, П. Розанвалон підсумовує, що механізм побудови суверенної волі через виборчу процедуру втрачає центральне значення на користь об’єктивної праці з визнання потреб суспільства. Саме ці потреби диктують публічній владі її обов’язки; вона може доводити необхідність свого існування тільки через свою функцію [8, с. 57]. Сучасник Л. Дюгі М. Оріу, аналізуючи завдання влади щодо забезпечення порядку й солідарності, підсумував, що легітимність влади походить ще й із її здатності правильно виконувати обов’язки [8, с. 58].

Загалом можна підсумувати, що існує значима співвимірність та односпрямованість розвитку частини сучасної наукової теорії держави і демократії та вчення УГКЦ. Наука і церква відійшли від категорій панування і суверенітету як зверхності держави щодо громадян, замінивши їх поняттями служіння і служби. Відповідна позиція церкви дозволяє їй виступати союзником громадянського суспільства і зберігати особливу чутливість до проблематики поширення тоталітаризму.

Література:

1. Гьофнер Йозеф, кардинал. Християнське суспільне вчення / Пер з нім. С. Пташник, Р. Оглашений. — Львів : Свічадо, 2002. — 304 с.
2. Катехизм Католицької Церкви (Синод Української греко-католицької церкви). — Жовква: Місіонер, — 2002. — 772 с.
3. Катехизм Української греко-католицької церкви: Христос — наша Пасха. — Львів : Свічадо, 2011. — 336 с. + 64 іл.
4. Кияк С. Засади та історія становлення соціального вчення Українського католицизму / С. Р. Кияк // Українське релігієзнавство. — 2005. — №33. — С. 85—96.
5. Кияк С. Р. Ідентичність українського католицизму: генезис, проблеми, перспективи: [монографія] / Кияк С. Р. — Івано-Франківськ: Нова зоря, 2006. — 632 с.
6. Компендіум Соціальної доктрини Церкви. — К. : Кайрос, 2008. — 549 с.

7. Мороз В. Концепція свободи і відповідальності людини у документах УГКЦ / Володимир Романович Мороз // Українське релігієзнавство. — 2010. — № 55. — С. 23—30.
8. Розанвалон П. Демократична легітимність. Безсторонність, рефлексивність, наближеність / П'єр Розанвалон / Пер. з фр. Євгена Марічева. — К. : Вид. дім “Кієво-Могилянська академія”, 2009. — 287 с.
9. Соціально зорієнтовані документи Української греко-католицької церкви (1989-2008) — (Джерела християнського суспільного вчення та служіння, 1) / заг. ред. Леся Коваленко.— Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2008. —XVIII+711 с.
10. Шептицький А. Про злочин чоловікоубійства // Митрополит Андрей Шептицький. Документи і матеріали 1941-1944/ Упорядник Жанна Ковба. Науковий редактор Андрій Кравчук.— Київ : Дух і Літера, 2003 — С. 45—46.
11. Конституція України [Електронний ресурс] // Код доступу: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр.

*Бардинова А.И. магістран,
Игнатенко С.А. преподаватель*

ПЕРСПЕКТИВЫ И ОСОБЕННОСТИ СУЩЕСТВОВАНИЯ РЕЛИГИОЗНОЙ ВЕРЫ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ

Донецкий национальный технический университет

Большое влияние на современную ситуацию в мире оказали последствия мультикультурации, глобализации и секуляризации, которые затронули духовно-нравственную сферу человеческого бытия. Одним из ярких экзистенциальных и антропологических феноменов выступает вера, которая является неотъемлемой частью человеческого бытия, личным духовным опытом религиозного развития личности с актуализацией духовно-нравственных ценностей. Вера предстает как опыт общества с развитием и становлении мирского и сакрального существования. Анализ современного состояния веры не возможен без исследования секуляризационных процессов, происходящих в обществе. Обращение к рассмотрению секуляризации и ее последствий способствует раскрытию роли веры в жизни современного человека, общества, помогает проследить эволюцию веры.

Секуляризация оказала решающее влияние на формирование современного общества. Уже с XV-XVI веков вследствие секуляризационных процессов происходит изменение парадигмы мышления человека, парадигмы веры, утверждение светских принципов и взглядов. Начавшись как чисто экономическое явление, секуляризация распространилась на различные сферы человеческой жизни, явившись освобождением от контроля духовенства, религии как института и

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДОНЕЦЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ МВС УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ФІЛОСОФІЇ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ НАН УКРАЇНИ
ЦЕНТР ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ НАН УКРАЇНИ
АСОЦІАЦІЯ ФІЛОСОФІВ І РЕЛІГІЗНАВЦІВ
ФАКУЛЬТЕТ ФІЛОСОФІЇ І КУЛЬТУРОЛОГІЇ
ПІВДЕННОГО ФЕДЕРАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
(РОСТОВ-НА-ДОНУ, РОСІЯ)
АКАДЕМІЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ
(ВАРШАВА, ПОЛЬЩА)

**ЛЕГІТИМНІСТЬ У ПОСТСЕКУЛЯРНОМУ СВІТІ.
ПОЗАРЕЛІГІЙНІ ОБҐРУНТУВАННЯ ВЛАДИ, ПРАВА І СОЦІАЛЬНОЇ
СПРАВЕДЛИВОСТІ**

МАТЕРІАЛИ XXXIII
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

“Роль науки, релігії та суспільства у формуванні моральної особистості”

18 квітня 2014 року

ДОНЕЦЬК

УДК 215+17.022

ББК Ч21+Ю711

Р 68

Рецензенти:

д.філос.н., професор Додонова В.І.

д.філос.н., професор Пасько Я.І.

Р 68 Роль науки, релігії та суспільства у формуванні моральної особистості: Матеріали XXXIII Міжнародної науково-практичної конференції. – Донецьк: «Східний видавничий дім», 2014. – 197 с.

До збірника включені матеріали XXXIII Міжнародної науково-практичної конференції «Роль науки, релігії та суспільства у формуванні моральної особистості» за темою «Легітимність у постсекулярному світі. Позарелігійні обґрунтування влади, права і соціальної справедливості». В центрі уваги доповідачів – традиції розуміння секуляризації в філософії, релігієзнавстві та історії; секуляризація, контрсекуляризація та десекуляризація в сучасному світі; світське та релігійне розуміння права, праведливості та соціальне буття, секулярна футурологія та майбутнє секуляризації.

Для науковців, представників влади, викладачів, аспірантів та студентів.

Матеріали подаються в авторській редакції. Автори несуть відповідальність за достовірність фактів, дат, імен та за граматичні і стилістичні помилки.